

บทที่ •
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า ปัจจุบันนี้เป็นระยะที่ประเทศไทยกำลังตื่นตัวในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลไทยพยายามอย่างยิ่งที่จะพัฒนาการค้า เศรษฐกิจและสังคม เพื่อยกระดับรายได้หรือฐานะความเป็นอยู่ของประชาชน และเพื่อให้บรรลุถึงซึ่งความเจริญก้าวหน้าของประเทศเป็นส่วนรวม เพื่อให้ทัดเทียมกับประเทศเพื่อนบ้านที่พัฒนาแล้วในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่หรือประมาณกว่าร้อยละ ๘๐.๐ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพาะปลูก เป็นแหล่งผลิตและแหล่งรายได้ที่สำคัญมากที่สุดของประเทศ กล่าวคือรายได้ของประเทศกว่าร้อยละ ๒๖.๐ ได้มาจากการเกษตร^๑ ดังนั้นกิจกรรมด้านการเกษตรจึงเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดต่อการ เศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตามการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมจะมุ่ง เฉพาะการพัฒนาด้านเกษตรอย่างเดียวไม่เป็นการเพียงพอ รัฐบาลจำเป็นต้องพัฒนาคานอุตสาหกรรมควบคู่กันไปอีกด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมให้เกิดขึ้นภายในประเทศ เพื่อเป็นการประหยัดเงินตราต่างประเทศในการสั่งซื้อสินค้าเข้าประเทศ และเพื่อเป็นแหล่งรับวัตถุดิบอีกด้วย ในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติระยะที่สองของรัฐบาลก็ได้บัญญัติไว้เด่นชัดว่า การปรับปรุงและขยายกิจการทางอุตสาหกรรมของประเทศเป็นเรื่องที่ค่อนข้างที่จะต้องพิจารณาสนับสนุนพร้อมกับโครงการ เร่งผลิตผลการ เกษตร^๒

^๑ กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ, วันคล้ายวันสถาปนากระทรวงพัฒนา
แห่งชาติ ๒๓ พ.ศ. ๒๕๑๐, หน้า ๑๖

^๒ สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ, แผนพัฒนาการ เศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔, หน้า ๑๘๘

โดยเหตุที่รัฐบาลได้วางเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจ และโดยจะเร่งพัฒนาทั้งด้านการเกษตร และการอุตสาหกรรม จำเป็นต้องพิจารณากำหนดแนวทางหรือนโยบายที่จะใช้ เป็นหลักในการดำเนินงานพัฒนา เพื่อจะบรรลุถึงจุดประสงค์ที่ต้องการ การมองปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไปจำเป็นต้องมีความคิดในเรื่องนั้น ๆ เป็นพื้นฐานพอสมควร เพื่อใช้ประกอบในการพิจารณาวางแผน หรือกำหนดนโยบายซึ่งจะเป็นเครื่องนำทางที่ถูกต้องต่อไป ดังนั้นการศึกษาลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคมของประชากรในประเทศไทยย่อมจะเป็นพื้นฐานอันจำเป็น เพื่อจะนำไปสู่ความสำเร็จในขั้นสุดท้าย

ความมุ่งหมายของการศึกษา

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในระดับอำเภอที่ได้ศึกษาค้างนี้ มีจุดมุ่งหมายใหม่มีลักษณะ เป็นการศึกษาเพื่อหาข้อเท็จจริงในระดับแรกเริ่ม (Exploratory Research) มากกว่าการพิสูจน์ว่าคำอธิบายอันใดอันหนึ่ง เป็นความจริงหรือไม่ กล่าวคือเป็นการศึกษาเพื่อทราบถึงสภาพความเจริญทาง เศรษฐกิจและสังคมโดยทั่ว ๆ ไปของประชากรในอำเภอต่าง ๆ ว่ามีลักษณะคล้ายคลึงแตกต่างจากประชากรในอำเภออื่น ๆ อย่างไร ทั้งนี้โดยได้ศึกษาถึงลักษณะของการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม และภาวะความเป็นเมือง (Urbanization) ว่าอยู่ในระดับใดเพียงใด โดยได้ศึกษาถึงขนาดที่ถือครองในที่ดินเชิงไถหว่าน และที่ดินเพาะปลูกจำนวนที่ถือครองในที่ดินเชิงไถหว่านต่อประชากร เกษตร ๑ คนโดยเฉลี่ย การชลประทาน ลักษณะความเป็นเจ้าของในเนื้อที่ถือครอง อัตราส่วนร้อยละของประชากรที่ได้ทำถาวรเกษตร รวมทั้งศึกษาถึง การให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาลต่อประชากรในอำเภอต่าง ๆ ว่ามีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันเพียงใดอีกด้วย

เมื่อได้ทำการศึกษาถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในระดับอำเภอต่าง ๆ แล้ว ยังได้จัดแบ่งกลุ่มอำเภอที่ประชากรมีลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่คล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน และจัดเรียงตามลำดับขั้นความเจริญทางเศรษฐกิจ

และสังคมจากอำเภอที่มีความเจริญทาง เศรษฐกิจและสังคม ในระดับสูงสุดจน ถึงอำเภอที่มีความเจริญทาง เศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำที่สุด เพื่อจะได้ เปรียบเทียบได้ว่า ประชากรในอำเภอใดมีลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคม สูงหรือต่ำกว่าอำเภออื่น ๆ อย่างไร.

ประโยชน์ของการศึกษา

การศึกษาสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของประชากรในระดับอำเภอ ทั่วประเทศ จะทำให้ทราบถึงสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของประชากรใน ทุกอำเภอว่ามีลักษณะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกับประชากรในอำเภออื่น ๆ อย่างไร กล่าวคือ มีลักษณะแบ่งพื้นที่เพาะปลูกออกเป็นแปลงขนาดใหญ่หรือ เล็กแตกต่างกันอย่างไร อำเภอใดมีพื้นที่เพาะปลูกที่ได้รับการชลประทานมากน้อยแตกต่างกันเพียงใด อำเภอใดเกษตรกรรมที่กิน เพาะปลูกเป็นของตนเองมากน้อยแตกต่างกันเพียงใด อำเภอใดมีประชากรที่ประกอบอาชีพการประมงมากน้อยแตกต่างกันเพียงใด อำเภอใดมีลักษณะหรือภาวะความเป็นเมืองมากน้อยแตกต่างกันเพียงใด และอำเภอใดได้รับงบประมาณในด้านการพัฒนาทางด้าน เศรษฐกิจ และสังคมมากน้อยแตกต่างกันเพียงใด ซึ่งลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนี้ เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทาง เศรษฐกิจและสังคม สำหรับประเทศไทย ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายเกษตรกรรม

ประโยชน์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การจัดแบ่งกลุ่มประชากรในระดับ อำเภอที่มีลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่คล้ายคลึงกัน เข้าไว้ด้วยกันจะเป็นพื้นฐานอย่างดีสำหรับการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ต่อไปในอนาคต กล่าวคือการจัดประชากร เป็นกลุ่มต่าง ๆ ตามลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวก่อน จะ เป็นประโยชน์แก่นักวิจัยในการที่จะนำไปประกอบการพิจารณาในการ เลือกลุ่มตัวอย่างแบบแยกกลุ่ม ถ้าการวิจัยนั้น ๆ ต้องการตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรในระดับ เศรษฐกิจและสังคมต่าง ๆ กันในประเทศไทย ซึ่งขณะนี้

การวิจัยดังกล่าว เป็นที่แพร่หลายและมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ดังนั้นผลของการศึกษาและวิจัยครั้งนี้จึง เป็นประโยชน์ โดยตรงต่อสถาบันวิจัยต่าง ๆ ของรัฐบาล รวมทั้งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อนักประชากรศาสตร์ นักวิจัย นักศึกษา และผู้ที่สนใจทั่วไปด้วย

นอกจากนั้นผลของการศึกษาค้นคว้านี้ยังสามารถนำไปใช้ เป็นประโยชน์ ได้ในระยะใกล้นี้ กล่าวคือผลของการจัดแบ่งกลุ่มประชากรในระดับอำเภอ ตามลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคมนี้ อาจนำไปใช้ในการสุ่มตัวอย่างแบบ แยกกลุ่ม สำหรับโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวในหัวข้อ "การวิจัยต่อ เนื่องระยะยาว เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและประชากรใน ประเทศไทย" ซึ่งศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางประชากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะได้จัดให้มีขึ้นโดยจะ เริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๑๒ นี้เป็นต้นไป.

แนวความคิดที่สำคัญในวิทยานิพนธ์

เนื่องจากในขณะนี้ ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะทาง เศรษฐกิจและ สังคมของประชากรยังมีไม่เพียงพอ ดังนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวความคิดเพื่อ เป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป จึงได้รวบรวมความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการได้ เปรียบและเสียเปรียบในทางลักษณะภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติ การคมนาคมและการขนส่ง การชลประทานและพลังงาน ประกอบกับความรู้ที่มีผู้ได้ศึกษามาแล้ว เป็นองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทาง เศรษฐกิจและ สังคมของประชากรในภาคต่าง ๆ เพื่อจะนำมาสรุปเป็นแนวความคิดทั่วไปสำหรับ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้.

ภาคกลาง มีเนื้อที่ทั้งหมด ๑๐๓,๕๗๕ ตารางกิโลเมตร^๑ เป็นภาคที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด คือประมาณ ๔๐ คนต่อเนื้อที่ ๑ ตารางกิโลเมตร^๑

^๑ สำนักงานสถิติกลาง, สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ, สำนวนประชากรแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๓ หน้า ๑

๕
เพราะ เป็นภาคที่มีลักษณะภูมิประเทศได้เปรียบกว่าภาคอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นที่
ราบกว้างใหญ่ที่สุดในประเทศมีเนื้อที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การ เพาะปลูกพืช
หลายชนิด เป็นศูนย์กลางของการผลิตข้าวซึ่งเป็นสินค้าออกที่นำรายได้มาสู่
ประเทศเป็นอันดับหนึ่ง ประกอบด้วยแม่น้ำที่สำคัญหลายสายไหลผ่าน มีพื้นที่
ที่เป็นป่าไม้ประมาณร้อยละ ๑๔.๓ ของเนื้อที่ป่าไม้ทั้งหมดของประเทศ

๖
ด้านการคมนาคมและขนส่ง ภาคกลาง เป็นภาคที่มีความสะดวกที่สุด
เนื่องจากมีกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางการคมนาคมและขนส่งทั้งทางบกทางน้ำ
และทางอากาศ มีทางหลวงแผ่นดิน ทางรถไฟ และแม่น้ำเป็นเส้นทางคมนาคม
และขนส่งที่สามารถติดต่อถึงกันได้ทุกจังหวัด และสามารถใช้โคกตลอดปี มีระยะ
ทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดที่สามารถใช้โคกตลอดปีประมาณ ๓๒.๑๑
มิลลิเมตรต่อพื้นที่ ๑,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร

๗
ด้านการชลประทาน ภาคกลางมีพื้นที่ได้รับการชลประทานมากกว่า
ในภาคอื่น ๆ คือ มีเนื้อที่ถึง ๔,๗๖๕,๕๒๔ ไร่^๖ หรือร้อยละ ๕๐.๔ ของพื้นที่
ในภาคกลาง

๘ คำนวณได้จาก นุญพันธ์ บัญญัติ ณ บัญชีแสดง เนื้อที่ป่าสงวนแห่ง
ชาติ ป่าคุ้มครองที่ค้างดำเนินการ และป่าที่จะดำเนินการสงวนต่อไป (เอกสาร
โรเนียวของกรมป่าไม้กระทรวงเกษตร) หน้า ๑

๙ คำนวณได้จาก ความยาวของระยะทางหลวงแผ่นดิน และระยะทาง
หลวงจังหวัด ที่สามารถใช้โคกตลอดปี ตามแผนที่แสดงทางหลวงภาคกลาง ของ
กรมทางหลวงแผ่นดิน ค.ค. ๒๕๐๔

๑๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี รายงานสามะโนเกษตร
๒๕๐๒ ฉบับที่ ๖ ราชอาณาจักร ตาราง ๔, หน้า ๑๖

ภาคเหนือ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๑๗๐,๐๐๖ ตารางกิโลเมตร^๗ ความหนาแน่นของประชากรน้อยกว่าภาคกลาง คือ ๓๔ คนต่อเนื้อที่ ๑ ตารางกิโลเมตร^๗ มีลักษณะภูมิประเทศที่ค้ำยกกว่าภาคกลาง เพราะเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยทิวเขา มีเนื้อที่เป็นป่าไม้ประมาณร้อยละ ๔๕.๖ ของเนื้อที่ป่าไม้ทั้งหมด^๘

การคมนาคมและขนส่ง ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศยังไม่สะดวก และรวดเร็วเท่าการคมนาคมและขนส่งในภาคกลาง เนื่องจากยังขาดทางหลวงแผ่นดินและทางรถไฟที่เชื่อมติดต่อกันได้ทุกจังหวัด มีระยะทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดที่สามารถใช้โคจรตลอดปีประมาณ ๑๕.๖๒ กิโลเมตรต่อพื้นที่ ๑,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร^๘ การคมนาคมทางน้ำก็ใช้ได้เฉพาะเวลาอันจำกัด และบางส่วนของแม่น้ำเท่านั้น

ด้านการชลประทาน ภาคเหนือมีเนื้อที่ที่ได้รับการชลประทานประมาณ ๖,๑๐๓,๒๐๕ ไร่^{๑๐} หรือร้อยละ ๔๘.๓ ของเนื้อที่ทั้งหมดของภาคเหนือ^{๑๐}

^๗ สำนักงานสถิติกลาง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, "แหล่งเดียวกับข้างคน" หน้า ๓

^๘ คำนวณได้จาก บุญพันธ์ บุญวรินทร์ บัญชีแสดงเนื้อที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าคุ้มครองที่ค้างดำเนินการ และป่าที่จะดำเนินการสงวนต่อไป (เอกสารโรเนียวของกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตร) หน้า ๑

^๘ คำนวณได้จากความยาวของระยะทางหลวงแผ่นดิน และระยะทางหลวงจังหวัดที่สามารถใช้โคจรตลอดปี ตามแผนที่แสดงทางหลวงภาคเหนือ ของกรมทางหลวงแผ่นดิน ท.ค. ๒๕๐๘

^{๑๐} สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, รายงานสำมะโนเกษตร ๒๕๐๖ "แหล่งข้างคนหน้าเดียวกัน"

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๑๗๐,๒๒๖ ตารางกิโลเมตร^{๑๑} ความหนาแน่นของประชากรประมาณ ๕๓ คนต่อเนื้อที่ ๑ ตารางกิโลเมตร^{๑๑} เป็นภูมิภาคที่เต็มไปด้วยปัญหาทางสภาพภูมิศาสตร์มากมาย อากาศร้อนและแห้งแล้งกว่าภาคอื่น ๆ พื้นดินโดยทั่วไปเป็นดินที่มีคุณภาพเลวกว่าภาคอื่น ๆ เพราะเป็นดินทรายที่ไม่อาจเก็บน้ำไว้ในดินเพื่อหล่อเลี้ยงพืช นอกจากนี้ยังขาดแร่ธาตุโลหะ และแร่เชื้อเพลิงอีกด้วย และมีเนื้อที่ที่เป็นป่าไม้มากที่สุดคือประมาณร้อยละ ๒๔.๖ ของเนื้อที่ที่เป็นป่าไม้ทั้งหมดของประเทศ^{๑๒}

การคมนาคมและขนส่ง ยังไม่สามารถติดต่อถึงกันได้ทุกจังหวัด เพราะยังขาดทางหลวงแผ่นดิน และทางรถไฟที่เชื่อมโยงกันได้ทุกจังหวัดมีระยะทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดที่สามารถใช้โคจรตลอดปีประมาณ ๓๔.๒๑ กิโลเมตรต่อพื้นที่ ๑,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร^{๑๓} สำหรับการคมนาคมและขนส่งทางน้ำก็ใช้ได้ในระยะเวลานั้นจำกัด และบางส่วนของลำน้ำเท่านั้น.

ด้านการชลประทานภาคนี้มีเนื้อที่ที่ได้รับการชลประทานประมาณ ๕,๑๖๖,๓๔๗ ไร่^{๑๔} หรือร้อยละ ๑๔.๖ ของเนื้อที่ทั้งหมดในภาค^{๑๔} นี้ ซึ่งเป็นจำนวนน้อยกว่าในภาคกลางและภาคเหนือ

^{๑๑} สำนักงานสถิติกลาง สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ "แหล่งเดียวกับข้างต้น" หน้า ๒

^{๑๒} คำนวณได้จาก บุญพันธ์ บัญญัติ บัญชีแสดงเนื้อที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าคุ้มครองที่ค้างดำเนินการ และป่าที่จะดำเนินการสงวนต่อไป (เอกสารโรเนียวของกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตร) หน้า ๑

^{๑๓} คำนวณได้จากความยาวของระยะทางหลวงแผ่นดินและระยะทางหลวงจังหวัดที่สามารถใช้โคจรตลอดปี ตามแผนที่แสดงทางหลวงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของกรมทางหลวงแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๐๕

ภาคใต้ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๗๐,๑๘๘ ตารางกิโลเมตร^{๑๕} ความหนาแน่นของประชากรประมาณ ~~๕๓~~⁴⁷ คนต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร^{๑๕} มีลักษณะเป็นคาบสมุทร มีพื้นที่ส่วนใหญ่เต็มไปด้วยภูเขา มีดินเป็นดินปุ๋ยที่น้ำพัดพามา มีแม่น้ำสายสั้น ๆ ไหลผ่านมีฝนตกชุกกว่าภาคอื่น ๆ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรม เหมือนแรม และประมง ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญได้แก่แร่ดีบุก พลวง และวุลแฟลม มีเนื้อที่ที่เป็นป่าไม้ประมาณ ๑๑.๕ ของเนื้อที่ที่เป็นป่าไม้ทั้งหมดของประเทศ^{๑๖}

การคมนาคมและขนส่งในภาคใต้สามารถติดต่อถึงกันได้ทุกจังหวัด เพราะมีทางหลวงแผ่นดินและทางรถไฟเชื่อมติดต่อกันได้โดยตลอด มีระยะทางหลวงแผ่นดินและจังหวัดที่สามารถใช้ได้ตลอดปีประมาณ ๔๐.๘๒ กิโลเมตร ต่อเนื้อที่ ๑,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร^{๑๗}

ด้านการชลประทาน ภาคใต้มีเนื้อที่ที่ได้รับการชลประทานประมาณ ๑,๘๖๑,๘๘๕ ไร่^{๑๘} หรือร้อยละ ๑๓.๘ ของเนื้อที่ทั้งหมดในภาคนี้^{๑๕} ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ

^{๑๕} สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี รายงานสำมะโนเกษตร ๒๕๐๒ "แหล่งขางคมนาเดียวกัน"

^{๑๕} สำนักงานสถิติกลาง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ "แหล่งขางคมนาเดียวกัน"

^{๑๖} คำวนใดจาก บุญพันธ์ บุญยรัตน์ บัญชีแสดงเนื้อที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าคุ้มครองที่ค้างคานการ และป่าที่จะคานการสงวนคอป (เอกสารโรเนียวของกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตร) หนา ๑

สำหรับด้านการพลังงานพลังไฟฟ้า ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ภาคกลาง เป็นภาคที่มีความต้องการพลังไฟฟ้าและมีปริมาณไฟฟ้าที่ขายได้มากที่สุดจะ เห็นได้จากสถิติและพยากรณ์การใช้ไฟฟ้าสำหรับภาคต่าง ๆ ซึ่งการพลังงานแห่งชาติ ร่วมกับการไฟฟ้าต่าง ๆ และหน่วยงานอื่นๆ ได้รวบรวมไว้ในปีต่าง ๆ สรุปได้ดัง ตารางที่ ๑

จากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากรซึ่งจัดทำโดยสำนักสถิติแห่งชาติและความรู้ที่ได้รวบรวมดังกล่าวได้นำมาสร้างเป็นตาราง เปรียบเทียบสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมระหว่างภาคสรุปได้ดังตารางที่ ๒ ซึ่งจะเห็นว่า ภาคกลางเป็น ภาคที่มีลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าในภาคอื่นกล่าวคือ มีอัตราส่วนร้อยละ ของ ประชากรในเขตเทศบาล และส่วนเฉลี่ยรายโคนครอบครัวต่อปีทั้งในเขตเทศบาล สุขาภิบาล และนอกเขตเทศบาล - สุขาภิบาล สูงกว่าภาคอื่น ๆ (ยกเว้นภาคใต้) และมีอัตราส่วนของประชากรวัยทำงานที่ประกอบอาชีพทาง เกษตรกรรมต่ำกว่าภาค อื่น ๆ ทั้งหมด

เมื่อพิจารณาจากความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมมาทั้งหมดนี้ จะเห็นว่าภาค กลาง เป็นภาคที่ได้เปรียบกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งในแง่ลักษณะภูมิประเทศ การคมนาคมและ ขนส่ง การชลประทานและพลังงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าในทาง เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ประชากรในภาคกลางน่าจะมีสถานะทาง เศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าประชากรในภาคอื่น ๆ

๑๓) คำนวณได้จากความยาวของระยะทางหลวงแผ่นดิน และระยะทางหลวง จังหวัดที่สามารถใช้ได้ตลอดปี ความแผนที่แสดงทางหลวงภาคกลางของกรมทางหลวง แผ่นดิน ค.ศ. ๒๕๐๕

๑๔) สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี รายงานสามะโนเกษตร
๒๕๐๖ "แหล่งช่างคนหน้าเดียวกัน"

ตารางที่ ๑ แสดงปริมาณความต้องการพลังงานไฟฟ้าและปริมาณไฟฟ้าที่ขายได้ระหว่างภาค

ปี พ.ศ.	ภาคกลาง		ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคใต้	
	ความต้องการพลังงานไฟฟ้าสูงสุดรวม (กิโลวัตต์)	ปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่ขายได้ทั้งปี (กิโลวัตต์-ชั่วโมง)	ความต้องการพลังงานไฟฟ้าสูงสุดรวม (กิโลวัตต์)	ปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่ขายได้ทั้งปี (กิโลวัตต์-ชั่วโมง)	ความต้องการพลังงานไฟฟ้าสูงสุดรวม (กิโลวัตต์)	ปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่ขายได้ทั้งปี (กิโลวัตต์-ชั่วโมง)	ความต้องการพลังงานไฟฟ้าสูงสุดรวม (กิโลวัตต์)	ปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่ขายได้ทั้งปี (กิโลวัตต์-ชั่วโมง)
๒๕๐๓	๑๐๐,๓๒๒	๓๓๑,๕๘๘	๑๑,๖๑๘	๑๒,๓๒๐	๖,๖๘๘	๘,๓๖๘	๗,๒๘๓	๑๑,๕๔๒
๒๕๐๕	๑๓๘,๖๖๕	๕๕๕,๒๐๕	๑๗,๒๐๓	๕๕,๓๘๓	๑๐,๐๐๑	๑๕,๒๕๖	๘,๐๕๘	๑๕,๐๖๕
๒๕๐๗	๑๘๕,๕๕๐	๖๕๗,๐๓๘	๑๖,๐๗๘	๒๖,๘๗๓	๑๒,๕๕๓	๒๑,๓๕๗	๑๕,๘๘๓	๕๒,๕๗๕
๒๕๐๘	๒๕๖,๕๓๖	๘๕๒,๘๑๑	๒๒,๗๗๒	๕๘,๗๘๘	๑๕,๗๒๘	๒๘,๒๕๖	๓๐,๖๕๕	๑๒๗,๒๘๗
๒๕๑๑	๓๕๕,๖๒๒	๑,๓๘๘,๖๓๓	๒๕,๘๖๘	๑๑๑,๕๖๗	๑๘,๗๐๘	๓๗,๓๕๓	๕๓,๐๘๒	๑๘๓,๕๗๓
๒๕๑๓	๕๕๓,๗๐๗	๑,๘๘๕,๐๕๕	๓๐,๒๕๘	๑๒๒,๘๕๑	๒๕,๖๖๐	๕๗,๖๘๖	๕๘,๒๘๓	๒๐๘,๗๘๗
๒๕๑๕	๕๗๐,๗๕๕	๒,๕๑๘,๗๘๕	๓๕,๕๕๗	๑๓๗,๖๑๒	๓๐,๘๖๐	๖๐,๘๕๕	๕๕,๖๐๒	๒๓๑,๕๑๐

แหล่งข้อมูล รายงานการสำรวจความต้องการพลังงานไฟฟ้าของคณะกรรมการสำรวจความต้องการพลังงานไฟฟ้า ตาราง ๗.๒๒ (หน้า ๒๑) ตาราง ๗.๒.๓ (หน้า ๑๘), ตาราง ๗.๒.๔ (หน้า ๒๐) ตาราง ๗.๒.๕ (หน้า ๒๐) โรงพิมพ์-
 ศุภสุภา ๕ มกราคม ๒๕๐๘

ตารางที่ ๒ การเปรียบเทียบสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างภาค

ลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม	หัวราช อาณาจักร	ภาคกลาง และภาคตะ วันออก	ภาคตะวันออกเฉียง เหนือ	ภาคตะวันออก	ภาคใต้
ก. อัตราส่วนร้อยละของประชากรในเขตเทศบาล	๑๒.๕	๒๗.๑	๖.๕	๓.๕	๑๐.๓
ข. อัตราส่วนร้อยละของประชากรวัยทำงานที่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม	๘๑.๓	๖๒.๘	๘๖.๓	๕๓.๒	๘๑.๘
ค. ส่วนเฉลี่ยรายหัวต่อครอบครัวต่อปี (บาท) ในเขตเทศบาล - สุขาภิบาล	๑๒,๕๒๑	๑๓,๐๑๘ (๑๒,๕๑๕)	๕,๖๒๖	๑๓,๐๖๕	๑๕,๓๕๐
นอกเขตเทศบาล - สุขาภิบาล	๔,๗๘๕	๗,๕๐๒ (๖,๓๓๒)	๓,๖๑๕	๒,๕๘๖	๖,๖๐๓
ง. อัตราส่วนร้อยละพื้นที่ป่าไม้จากพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดของประเทศ		๑๘.๓	๕๕.๖	๒๔.๖	๑๑.๕
จ. ระยะทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดที่ไซโคตลอดปี (ต่อพื้นที่ ๑,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร)		๓๒.๑๑	๑๕.๖๒	๓๔.๒๑	๕๐.๕๒
ฉ. อัตราส่วนร้อยละพื้นที่ที่ได้รับการชลประทาน	๓๒.๕	๕๐.๕	๕๘.๗	๑๕.๖	๑๓.๘

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ เป็นตัวเลขของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามรายงานการใช้จ่ายของครอบครัว พ.ศ. ๒๕๐๖ จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวมอยู่ในภาคกลาง ตามรายงานสำมะโนประชากร พ.ศ. ๒๕๐๓

แหล่งข้อมูล สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๐๘, ตาราง ฉ, หน้า ๑๕

ขอบเขตในการศึกษา

เพื่อให้ได้รายละเอียดพอสมควร การศึกษานี้ได้ใช้ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในระดับอำเภอ รวมทั้งกิ่งอำเภออีกด้วย ความراجิกจำนุเบกษาจำนวนอำเภอและกิ่งอำเภอของประเทศไทยในปัจจุบันมีทั้งสิ้น ๕๕๐ อำเภอ แต่เนื่องจากข้อมูลที่ปรากฏในสำมะโนต่าง ๆ เท่าที่มีอยู่ขณะนี้มีเพียง ๕๓๒ อำเภอ ทั้งนี้เนื่องจากในระยะหลังได้มีการยกฐานะอำเภอและกิ่งอำเภอขึ้นใหม่ จึงไม่มีข้อมูลของอำเภอและกิ่งอำเภอดังกล่าวในสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งได้กระทำขึ้นก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงนั้น ดังนั้นการศึกษาและวิจัยครั้งนี้จึงแยกประชากรของประเทศไทยออกเพียง ๕๓๒ อำเภอ

ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชากรที่จะศึกษาครั้งนี้ มีขอบเขตจำกัดเท่าที่จะสามารถรวบรวมข้อมูลได้กล่าวคือ ได้ศึกษาลักษณะการได้เปรียบและเสียเปรียบในการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งได้แก่ลักษณะการแบ่งพื้นที่ที่ใช้ประกอบการ เกษตรขนาดของการถือครองในพื้นที่ ^{เมือง}เชิง-ไฮทวาม และพื้นที่ปลูกพืชยืนต้น และลักษณะความเป็นเจ้าของในพื้นที่ที่ใช้ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม สำหรับลักษณะทางสังคมหมายถึงลักษณะหรือภาวะความเป็นเมืองซึ่งวัดได้จากร้อยละของประชากรที่มีได้ทำการ เกษตรจากจำนวนประชากรทั้งหมด นอกจากนั้นยังศึกษาถึงปริมาณการลงทุนของรัฐบาลเกี่ยวกับด้านงานสาธารณะที่คาดว่าจะผลประโยชน์จะตกถึงประชากรในอำเภอต่าง ๆ อย่างแท้จริง เพื่อจะได้ทราบว่าประชากรในอำเภอนั้น ๆ ได้รับความช่วยเหลือในด้านการศึกษาหรือฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมจากรัฐบาลมากน้อยเพียงไร การลงทุนของรัฐบาลในงานสาธารณะดังกล่าว เน้นเฉพาะการลงทุนในประเภทที่คาดว่าจะประชากรจะได้รับผลประโยชน์โดยตรงเช่น ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างและซ่อมถนน เขื่อนกั้นน้ำ ฝายน้ำล้น ซึ่งส่วนหนึ่งของงบประมาณจะจ่ายเป็นค่าจ้างชั่วคราว ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างในหมวดช่าง และหมวดค่าใช้

สอย รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือในด้านอาชีพ ด้านการเกษตรกรรม เช่น การแจกพันธุ์พืช ฯลฯ ซึ่งตั้งงบประมาณไว้ในหมวดค่าวัสดุ

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวจะใช้ข้อมูลที่ได้จากสำมะโนต่างๆ และเอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้องเท่าที่รวบรวมได้ดังต่อไปนี้.-

๑. สำมะโนประชากร พ.ศ. ๒๕๐๓
๒. รายงานสำมะโนเกษตร พ.ศ. ๒๕๐๖
๓. ขอบัญชีงบประมาณแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๐๘, ๒๕๑๐, ๒๕๑๑
๔. ขอบัญชีงบประมาณองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๐๘, ๒๕๑๐, ๒๕๑๑
๕. เทศบัญญัติงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๘, ๒๕๑๐, ๒๕๑๑
๖. ขอบัญชีงบประมาณสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๕๐๘, ๒๕๑๐, ๒๕๑๑

เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นข้อมูลที่จำกัดอยู่ในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๓ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๑ ดังนั้น ผลการจักแยกกลุ่มตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในระดับอำเภอในการศึกษารั้งนี้ เป็นผลของการจักแยกกลุ่มตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๓ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๑ เท่านั้น

คำจำกัดความ

การประกอบการเกษตร ได้แก่การใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกพืชพันธุ์ต่าง ๆ เช่นพืชเชิงไถหว่าน ไม้ยืนต้น ไม้ดอก ไม้กระถาง ทั้งที่ปลูกกลางแจ้งหรือในที่ร่ม

ที่ถือครอง คือพื้นดินทั้งมวลซึ่งใช้ประกอบการเกษตรโดยเก็บพื้นที่หรือแคบบางส่วนภายใต้การดำเนินงานของผู้ถือครองคนเดียวหรือมีผู้อื่นช่วยโดยไม่คำนึงถึงสิทธิในการครอบครอง ดังนั้นพื้นที่ที่ได้ให้ผู้อื่นเช่าเพื่อประกอบ

การ เกษตรกึ่ง หรือให้ทำโดยไม่คิดค่าเช่ากึ่ง และพื้นที่ที่ว่างเปล่ามิได้ใช้ทำ
ประโยชน์แต่อย่างใด ไม่นับเป็นที่ถือครองของเจ้าของที่ดินนั้น ๆ

ที่ดินที่ถือครองที่เป็นเจ้าของ หมายถึงที่ดินที่เจ้าของเป็นผู้ประกอบ
การ เกษตรเอง โดยไม่คำนึงว่าผู้ประกอบ การ เกษตรจะเป็นเจ้าของในที่ดินที่ถือครอง
ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

พื้นที่เพาะปลูกได้แก่ พื้นที่ที่ใช้ทำการ ไร่สวนและพื้นที่ที่ใช้ปลูกพืชยืนต้น
ต่าง ๆ

เนื้อที่ที่ได้รับการชลประทาน หมายถึงที่ดินเชิง ไร่สวนซึ่งได้รับน้ำไป
บำรุงเลี้ยงพืชโดยวิธีใดก็ได้ทั้งสิ้น ยกเว้นน้ำฝนซึ่งมิได้กักไว้ใช้ในภายหลัง.